

ئەم گۆرا خوه ل كيدەر بکۆلن؟

موحسن عەبدولرەحمان

ئەم گۆرا خوه ل كيدەر بکۆلن؟

هەلبەست: ساكار كامل

ئەزى ژ حەرفى ب

رېكەقم،

ئەوا پەرتووگەك ل خاچ

دايى!

دى ژ برىنى دەستپىكەم

ئەوا ھەزار بەدەن بن ئاخ

كرين،

نا نا،

ئەزى ژ ئافى دەستپىكەم،

ئەوا ھەموو

ھىلىنن ماسيان كرينە

زىمار..

..

دوو بەۆست و نىقان

وئەدى خەيالى؛

مە گۆرا خۆ كۆلا،

كفنەك ژ خوونا

برىنن كەفن سۆر كر،

ھەر ھژدە گەزان
 مە تھووبە ک پیڤه
 درووت،
 ھەر گەزە ک ھندابوونە کە،
 ھەر گەزە ک ویرانیە کە،
 ھەر گەزە ک،
 گەزە کێ ل دەرگۆشا
 وان زارۆیان ددەت،
 یین ب تێھنا پۆژی و
 ییھنا بارانی فرشکبووین،
 ھەر گەزە ک،
 گەزە کێ ل دەرگۆشا
 وان زارۆیان ددەت،
 یین ب شیریی فریشتەیان
 و
 نوورا خوداوەندان
 فرشکبووین.
 ئەم گۆرا خوہ ل کیدەر ب
 کۆلن؟
 چەنگە کێ ئاخێ نە ما مە
 نە خواری؟!
 ..
 ئەزی ژ حەرفی
 دەستپیکەم ..
 دی ژ برینی دەستپیکەم..
 حەرفا مە
 برینە کە تژییە؛
 ژ ئاخێ
 ژ داخێ
 ژ ھە یواخێ..
 برینا مە
 حەرفە کە ھارە؛
 ژ ئاخێ
 ژ داخێ
 ژ ھە یواخێ..
 ..
 ئەم ل ژیانێ دگەرن
 ل گرخولکێ
 ئاخ و خوونێ گە فزین.
 ئەم ل ژیانێ دگەرن
 ئەو ژ مە بازددەت،
 بازدانە ک ب دووراتیا
 قوبا فەلە کێ و
 لینگە پرا میر مح..
 بازدانە ک ل سەر پرا
 سەرانی؛
 ل قی ئالی دۆژەھ
 ل ئالیی دن ئاگر،
 ل وی ئالی باری
 نەبوون و تاری!
 ..
 ل وی خۆپانی
 ل داوی خالا نەھاتنی،
 دەستین مە
 کەسکە سۆران دجفینن،
 چاقین مە
 ل گەردەنا
 پەراڤا وی ئاڤا سپی
 دچەرن
 . پریسکین باینی ئیڤاریە کە

دەره‌نگ،
 ل ه‌ناقين مه‌ دبارن.
 ل وى خويانى
 ل داوى خالا نه‌هاتنى،
 ئەشقى ژ مه‌ ددزن!
 ئەم گۆرا خوه‌ ل كيدەر ب
 كۆلن؟
 چه‌نگه‌ كى ناخى نه‌ ما مه‌
 نه‌ خوارى؟! ..
 ئەز دى
 ژ حەرفى دەستپيگه‌م؛
 ئەوا پرووگه‌ها وى برينه‌ك
 بت و
 خه‌يالا وى پيٽ!
 ئەزى ژ حەرفى
 دەستپيگه‌م
 هه‌زاران هه‌لبه‌ست
 سه‌رژيكرين،
 ئەو هه‌لبه‌ستين ريزكري
 ل سه‌ر به‌ده‌نا سوّمه‌ر و
 عەرشى (ئينا)..
 ..
 ريبه‌ك دچت
 ب ته‌نا سه‌رى خو
 دمه‌شت،
 مه‌شيانه‌ك
 ب له‌زا هه‌دبانى؛
 مه‌ ئاره‌زوويا سه‌كيني
 دكر،

دەم د بوهوژى،
 ئەم دەربازى
 ئالى دى يى هه‌وارى
 بووين،
 هه‌واره‌ك پر ژ له‌قيانى
 هه‌گه‌بى مه‌ رژيبا،
 نه‌ مه‌ تاسه‌ك
 ژ ئافى قه‌خوار؛
 نه‌ ژى
 له‌قه‌ك ژ پرتا نانى!.
 ..
 رى د مه‌شيا
 مه‌ پرتكين خه‌ريبيى
 ليكدان،
 ئافاهيه‌ك بيته‌شبوو!
 د په‌نجه‌ره‌يا ويدا
 هيشين مه‌ دالقاندن،
 ئەو كۆترين
 مه‌ بو نازادى ب
 خودانكرين
 چه‌نگۆ بوون،
 باسكين وان
 د توژى دا بوونه‌ هه‌لم،
 ئەم گۆرا خوه‌ ل كيدەر ب
 كۆلن؟
 چه‌نگه‌كى ناخى نه‌ ما مه‌
 نه‌ خوارى?!
 ...
 مه‌ ريبه‌ك هه‌زه‌ته
 سيناھى لى قه‌حه‌وييت

خه وئین مه لئ مه خهل
 بین،
 هه ناسه یه ک
 د به خته وه ریئ دا
 بیه نکت،
 و د له شی که وچه ریینه کیدا
 کلامه کئ ب گرنژینا
 کئیلین خوه بیژین!
 د عشقا خودایی یا خدر و
 لیا س دا،
 قورمه ک ژ هیوانئ ب
 نۆشین
 هیوانه ک ب سوړا
 نه مریئ..
 ..
 د قئ مه شیدا،
 وه همه ک
 ژ شه هرستانیه تا باژپران و
 کهنده ک
 ژ غو بارا دیرۆکئ
 پښه فالن،
 پښه ک
 ل سه متا ده ریئ عشتار،
 پښه ک ل سه متا
 وان گورستانان دريژ دبت،
 هه ر کئیلیه ک
 ستارنه که شین
 ب گولیه که گه می
 دبیزت،
 هه ر کئیلیه ک

هه لبه سته که سپی ب نانی
 دخیزت،
 مسته ک ئه ردنیگاریئ
 ل کیده ر بچنن؟
 چه ننگه کی ئاخئ نه ما مه
 نه خواری!؟

- د گؤفارا (پوئیتیکا - Poetica) ژماره ۳- دا به لاقبوویه.
- وه رگیان بو ئه ره بی: محسن عه بدلر حمان و د (مجلة الادیب العراقي - ۲۰۲۴/۵/۱۴) دا به لاقبوویه.

ده رازینک:

ناوازه یا هه لبه سته ساکاری ئه وه هه ر ژ ده سته پیکی و
 نافونیشانی، خوانده فانی ژ وه رگر دکه ته هه قشک د
 ئیشی دا و هانده ت لیگه پریان و پرسکرنه کا هه بوونگه ری،
 چنکی نافونیشانی (ئه م گؤرا خوه ل کیده ر بکولن؟)
 ئانکو نافونیشان نه تنئ بو ده قی هیمایه ک ئاماژه که ره،
 به لکو ب ته نا سه ری خو قیزییه ک هه بوونگه ری یه و
 خوانده فانی بو لیگه پریانئ ل به رسقئ هانده ت.
 هه لبه سته ره ننگه داننا سه ربوره کا نویخوازه ل دور
 هه بوون و ناسنامه و رامانئ، ده ق نه به رسفدانه به لکو
 نیشانانا پرسین فه کری یه، هه چکو گورپن کولایئ
 چاقه ری که سه کینه ناسنامه و رامانان تیدا بسپیریت.

ده ق:

وه کو گه قاله کی سوریا لی یه (خوبخوبووی - تلقائیه -
 هونه ری و ده رووناسی یه، متمانه یئ ل سه ر بنگه ها ره ننگ
 و بیروباوه ریئ بیه شه ...) گری و ریژه ندیه کا ده می
 د ده قی دا دیارنینه، پیت (حرف) خالا ده سته پیکرین
 یه، لئ ئه وه نه هه ما ده ننگ و نیگاره ک زمانه فانی یه،

باران فرسكبووین) زاروڪینی یا وان هاته گهزتن-لهقدان!
و ههر گهزهك - يارده (۹۱,۴۴سم) (ههر گهزهك
هندابوونهكه، ههر گهزهك وپرانیهكه)، ل سهر دهستی
چهكچهكویلهتین تاری، زاروڪینی و ژیان هاته ژبهبرن
و بیگونههی کرنه خولی.

گهز:

ههلبهستفان رههندهكی ماددی و مانهقی د تیک
دهمدا دایه تیک پهیفا لی ب پامانهك جودا، نهوژی
پهیفا گهز، كو گهزا تیک ب پامانا گهزتن (هندابوون)
تانكو لهقدان و گهزا دووی ب پامانا نامرازی پیفانی،
کریه هیمای (وپرانکرن)ی.

ههقدزی و جهگهورین: - انزیاح - ههقدزی یا ژین و
مرنی (نهزی ژ ئافی دهستیپیکه، نهوا ههموو هیلینین
ماسیان کرینه زیمار.. جهگهورینهكا ناماژیسی بهیز
پویچگهرای یا ژیواری دیاردکته، (ههر گهزهك) (نهزی
ژ حهرفی، دهستیپیکه .. دی ژ برینی دهستیپیکه..)
دووبارهکرنا لیدانی یه - نبض- وهكو هیما بو دهمهك
شلهی ژ نهبوونا پهیوهندی:

(ئه ل ژیان دگهرن

نهو ژ مه بازدهت،

بازدانهك ب دووراتیا

قوبا فهلهکی و

لینگهرا میر مح..

بازدانهك ل سهر پرا

سهراتی؛

ل فی ئالی دوژهه

ل ئالی دن ئاگر،

ل وی ئالی باری

نهبوون و تاري!.)

بهلكو بیژهیهكا واتاسازه، ههر دهقهكی نفیسی کلیین
خو ههنه و کلیین ئهفی دهقی ههلبهستی پیکهاتینه
ژ: زمان، پیکهات، دهقگهراپی - تناص - هیما، خویهتی،
جهگهورینا واتایان - انزیاح...

زمانی ههلبهستی ی ب دلینی شلهژان و داگرتی
یه، گوتن برینن ب رسیانهكا تیر هاتینه دارشتن، پهیفتین
(گور، بکو، زیمار، وپران، هندابوون...)) دووبارهدین
و رقهكا نافخوی یا ههست ب بهرزهبوون و ئیشانی
چیدکته و دهقی دا بهیزدئخیت، وهكو (دهستیپیکه،
حهرف، برین، خاچدان، ههیواخ...)) مینا ئایردهیین مرن
و شینی دووبارهدین، ههچكو ههلبهستفان كهفتی یه
کیزهفانكا بازنهك بی دهرگهه و ریکا دهركهفتنی.

هیما:

پیت: ههر ب نامرازی نفیسی ب مهبهستا دهبرینی
یه، لی ههلبهستفانی کریه کیلی و چکلاندی یه.
برین: نهوهنگافتن و ئیشانهكا تاكه كهسی یه، لی
نهو ئازار و مهرگهساتهك كومهکی یه.

(برینهكه تزییه؛

ژ ئاخ

ژ داخ

ژ ههیواخی..)

ئاف: هندی مه بهیستی ئاف هیمای ژینی یه و،
(ئاف ژیانه) درویشمهك مروفینی یه، لی ساکاری کری
یه كهرهستی زیمار و پیگوتنی، نهو ئافهكا مراندنییه و
ئومیدی دخهندقینیت، دهمن ل (هیلینین ماسیان کرینه
زیمار..)) ل شوینا بهخشینا ژیان و وهكو نهوین (ئهشقی
ژ مه ددزن) فهگیراین (وجعلنا من الماء كل شیء حی)!
زاروڪینی: چهند د كهلتووری مروفینی دا هیمای
بیگونههیینه، پتر نهو زاروڪ (یین ب تیها روژی و بیها

ههلبهست خۆدیکا تاک و کۆمى یه، کو دهنگى ههلبهستفانى تیکهلی دهنگى خه مگینى که ربگرتیى کۆمى یه، ل قیره دیار دبیت کو ههلبهستفان ژ کۆمى نهیى قهدهره و نههه ما دیدهفان و ته ماشهفانى تراژیدییه که گهردونى یه، به لکو د جهرگى تراژیدییدا، ئانکو پشکه که ژ تراژیدیى، له ورا ئهف ههلبهسته ژ دانپیدانى دبیته دیدهفانییه که ل سه ر ژ یواره که ویران و ده مه که ژاندارى ب کریتیى ئافز، کو تا زارۆکینی گهزتییه!

بهبه قرابوون: التناص- (Intertextuality)

بهبه قرابوون زارافه که نفیسه را بولگاری (جولیان کریستیفا) یى دارشتیه، بو ئاماژه کرنا په یوه ندییا د نافبه را دهقه کی و دهقه کی دی دا:

ل وى خۆپانى

ل داوی خالا نههاتنى،

دهستین مه

که سهکه سوړان د جقینن،

چاقین مه

ل گه رده نا

په رافا وى ئافا سپی

دچهرن

پریسکین بایى ئیثاریه که

دهرهنگ،

ل هنافین مه دبارن.

ل وى خۆپانى

ل داوی خالا نههاتنى،

ئه شقى ژ مه ددزن!

ل قیره یه کتبرا هیماگه ری یا له هیى یه، هه چکو قه گپرا نا سه رهاتى یا توفانا که قنه و دووباره بوونا وى یه، دیسان (ئه واپه رتووکه که ل خاچ دایى!) په نگفه دانا هیماگه ری یا خاچدانى یه و ئاماژه کرنا بو قوربانیدانه کا

به رده وام و دریژه پیدانا ئازاران، ئهف ههلبهسته ب شیوه یه که جودا په یوه ندی ب سه دان و هزاران دهقین دیفه هه یه، ژ ههلبهست و هه ر جوړه ده رپینه که دی، وه کو (مالم له شنگال بوو) یا قوبادی جه لیزاده، پۆمانا (سبایا سنجار) یا سه لیم به ره کاتى، (که فالین شنگال) هونه رهنه ندی مه زن په وان شاد (ستار عه لی). هه ر داهینه ره که ب په نگ و ته رزه که جودا شیانه ب جوانناسی وى کووره برینى بکه نه ژیده ری داهینانى و (حهره) ئى ئامرازى رزگار بوونى! ههلبهستى ره هه ند و هه فگر پکین جودا ب خۆفه گرینه:

د هه فگر پکین جفاکی دا: ویرانییه کا گیانی د ئه فان ده رپینین ل دۆر زارۆکان دا په نگفه ددهت:

(گهزه کی ل ده رگۆشا

وان زارۆیان ددهت،

یین ب شیرى فریشته یان

و

نوورا خوداوه ندان

فرشکبووین

ئه فه ره نگفه دانا قه یرانه که مرو قینیه.

دەر،

دەم د بوھوژى

ھەدەبان ھەسپى شاسوارى كورد (دەروپىشى عەبدى) يە، ل قېرە ھەلبەستقانى لەزاتى يا ھەدەبانى، كرىيە ھىما بۆ لەزكرنى، لى رەوش يا پرت و بەلاف و بەرەللايە، كو پتر ھەست ب لازاتىيەك بىراوھستيان دەت و ئەفە گرپىداى رەوشا دەروونى و مملانا ناخى ھەلبەستقانى يە، چنكو ھەزا راوھستيان و بېھندان و ھزركرنى ھەبوو، لى دەم مينا لەيلانى د بوھوژى، ھەچكو ژيان ھەدەبان و ژ مە بلەزتربوو، ئەم قېرانەدگەھشتىن، ل قېرە ھەزا لاوازبوون و شيانا ئاراستەكرنا چوونى ژدەست دەردكەفت.

دووماھى: دەق رەنگقەدانا وئەيەكە ترسناكە بۆ رەوشەك مروقىنى، ل دۆر رېيەك نەپرۆھن و پرى مەترسى، لەورا ھەست ب ئازار و بېھىقىبوونى و لىگەپريان ل تەناھىيى ئەوا ناھىتەدەست، لەورا نىگەرانى و وندا بوونى د كاودانەك ھەرەنەخۆش دا ب سەرداگرى يە.

(ئەم ل ژيانى دگەرن)

ئەو ژ مە بازدەت،

بازدانەك ب دووراتيا

قوبا فەلەكى

....

(ئەو كۆترىن

مە بۆ ئازادىي ب

خۆدانكرىن

چەنگۆ بوون،

باسكىن وان

د تۆزى دا بوونە ھەم،)

دەما تا خەون د مەترسىدبان، ھىنگى تا كوترىن ھىمايىن ئاشتىي ئەوين ھەلبەستقانى بخۆدانكرىن، دبنە ھىما سار و ھشك. ھندى چەنگبوونا كوترانە ھەزا

د ھەفگرىكا فەلسەفى دا: ھەلبەست مەرەفكرنە ل دۆر پرسىياركرنى، ل دۆر مفايى پىت و زمانى ھەنەبەر وپرانىن، ب دووبارەكرنا بىژەيا (حەرف) ى د پتر ژ دەستەواژەيەكى دا، (ئەزى ژ حەرفى دەستىپكەم .. / حەرفا مە برىنەكە تىژىيە / حەرفەكە ھارە / ئەزى ژ حەرفى بپىكەقم) دووماھىك بزاڤا خۆراگرنتى يە، لى لڧىنەك / دەستىپكەم، بپىكەقم) بۆ سارىژكرنا برىنەك كوور و ھەودايە.

زمان:

د دەقى دا زمان ب وزەيەكا دلينى باركرى يە، د نافبەرا پىتنى وەكو دەستىپك و برىنى ب ھەمى رامان و ئازارانقە، ھەمىان د ئىك دەمدا دكەتە وئەيىن ژ ئىش و پرگار بوونى:

(ئەوا رووگەھا وى برىنەك

بت و

خەيالا وى پىت!)

ل قېرە پەيڤ ژ رامانا گشتى تىپەر دىتە ھىمايەكى بۆ مملانەك نافخووى و دەرەكى.

(ھەزاران ھەلبەست

سەرژىكرىن)

ئەف دەستەواژە ئىشانى د ھشى دا وەكو راستىيەك دسەلمىنىت، ھەچكو ھەلبەست ب خو ژ ئىشى زى. سەربارى كو دەق يى پرى ھىمايە، لى بۆ راگرنا ھەفسەنگى و زىدەكرىن جوانناسى دووبارەكرن وەكو ھاتى يە گۆتن (زىدەھى وەكو كىمبوونى يا نەرىيە)، و ھەر ژ دەقى ديارنەبوو كا (پىت) وەكو دەستىپك (ل دەستىپكى پەيڤ بوو) يا پرايە يان پشكەكە لىكزقرىنا مېژوويى.

(ب لەزا ھەدەبانى؛

مە ئارەزوويا سەكىنى

بندکرنا نازادیی یه ب گرنا ده رگه هی فرینی، گاغا کوتر ژ فرینی پراوه ستیا چه نگیین وی بۆهاییی خو وه کو هه لمی ژده ستدهن، هه لم ل داوییی دبیته لهیلان و بژاله دبیت تاکو و ندادبیت.

دیسان (مه رییهک هزره ته) هزره ت ئاماژه کره بۆ نیگه رانی یا دلینی و هیقییهک دووری ده ست، لیگه ریا نا به رده وامه ل رییکه ک نوی و (سیناهی لی فهحه ویی ت) هیماییی هیقی و ئاگه هی یه ب هه بوونا ده لیقه یی سهرباری تاریستائی، ئه ف ده سته واژه ئاماژه یه کو د نه خو شترین کاودان دا، ههر سینالۆکهک هیقیی هه یه، کو ئه و په نجه ریه یا فه دبیت، ده می هه می ده رگه ه دهینه گرتن، دا خه ون ئانکو هیقی تیدا بهینه هه لگرتن (خه ونین مه لی مه خه ل بن)، خه ون ویستگه ها بیهنقه داننی یه، کو ژ وی مرو ف به ره ف بزاقا بجهینانی دچیت.

(د عشقا خودایی یا خدر و

لیاس دا)

د فئ ده سته واژه یی دا لایه نی گیا نی د په یوه ندیی دا و حه زا ئیکبوونی دگه ل ئافرینه ری دیاردبیت، (خدر لیاس) ئاماژه کره بۆ تیگه هه کئ سو فی یان نیشانه بۆ فه ده ربوونی و گریدانه د ناقبه را ژیا نا گیا نی و په رو شیی دا.

پۆخته: ناقه رو کا ده قی ئاماژه دکه ت گه شته ک داگرتی ب هه ستین هه فدژ و که سه ر و هزره ت، هیقی و دلدا ری و خه ون.. لی هه لبه ستفانی هه می د ئامانه کئ باوه ریی دا دکۆمکرینه و بهیزا په رو شیهه ک خه مگین بشافینه، لی د هه مان ده م دا ئاماژه و نیشائین نه ری بۆ ئه ری فه دگۆهیزیت، سه رباری کو دمینیت د مملانه ک نافخوی دا و ئه فه وی به ر ب حه زا ره قینا گیا نی یان دلدا ری یا خودای دبه ت، ده ق تیکه له که ژ ده ربینین میژووی، چاره نقیس و نازارین جفاکی و گه شته ک هیمای یه، ل

ژان و لیگه ریا نا ل ناسنامه یین و نداکری. سه رباری کاودانین دژوار و نه خو ش، ده ق ئافا کری یه ل سه ر بیرو که یا لیگه ریا نا به رده وام ل پامان یان رییکه کا ده رکه فتنی، لی بکارئینانا هیمایین (ده رازینکا ئه شتار، گو رستان، گولی) هه فگونجانندی د ناقبه را هیقی و مرئی، ژیا نا ماددی و گیا نی ئافراندی یه، ئاماژه کرن بۆ به رده وامی یا بزاق و به رخودانی ژبو تاک و کۆمی، ئه فرو و پاشه روژی.

رییهک:

ل سه متا ده ری عشتار،

رییهک ل سه متا

وان گو رستانان دریز دبت،

کلیدان:

(چه نگه کی ئاخنی نه ما مه

نه خواری؟!)

دبیت (چه نگه کی ئاخنی) مه به ست بی به رزه کرن و ژده ستدانه یان (چه نگه ک) ئاماژه بیت بۆ وه لات و ناسنامه و که لتوو ری ژده ستدای، (مه نه خواری؟!) پرسکره ل دۆر تشتتی و نداکری.

ساکار کامل

- بوون : ۲ ی ئادارا ۱۹۹۱

- جهی ئاکنجیوونی: دهوک - شاریا

- کار: مامۆستایی ئاماده یی (پسرپۆریا ماتماتیک)

- به ره مه یین چاپکری:

- (گولبژیره ک ژ هۆزانا ن)، هه لبه ست ب هه فپشکی

دگه ل چه ند هه لبه ستفان ل سالا ۲۰۱۲. چاپخانه یا

نصیبین - القوش.